

deende zyde streckende de reviere van de Schelde, ende ter andere zeker straetken commende achter uytte met eene groote poorte op zeker plaetse, ghenaeamt *Betsaerde*.” (*Idem*, 1649-1652).

“Compareerde jn persooene jr Philips de la Motte, heere van Ingoyeghem, onderbailliu deser stede, den welcken kende... vercocht thebben... Jan de Herrera, capitain van eene compaignie libre, ten dienste van S. M... een huus... wesende diverssche woonsteden... by de Nieuwbrugge, streckende tot jehens den watersteeghere, de riviere van de Schelde loopende daerneffens, ter eender zyde, ende het straetken ter andere zyde, achter uutcommende op tplaetseken, ghenaeamt *Betsaerde*, wesende den gheheelen teerlynck, metgaders al het recht ende actie, dat hem heere vercoopere is competerende an seker eervve voor (voors. huus gheleghen.” (*Idem*, 1643-1644).

“Huus ende stede staende up twater, dat men eedt te Beedsaerde.” (*Idem*, 1406-1407, 21).

- (10) Gids voor het Museum voor Stenen Voorwerpen en Ruïnes van de St.-Baafsabdij. Gent 1973.
- (11) Stadswandeling door de wijk St.-Macharius” Patrick Viane, Inge De Waele en Ginette Schollaert. (Ge. B. Ak) Gent nov. 1984.
- (12) Lodewijk Lievevrouw-Coopman. Gents Woordenboek blz 693.

DE GESCHIEDENIS VAN DE VYT-BORLUUTFUNDATIE EN HET LAM GODS (Vervolg)

1900. Op de Vlaamse Kaai te Gent in de gevelversiering van de pittoreske “Villa van Eyck” ontworpen door architect Jacob Semeij zien we de portretten prijken van Hubert en Jan naar het voorbeeld van de vermeende portretten op het gestolen paneel, terwijl dat van Margaretha het portret van Jan’s vrouw (Brugge, Groeninge) lichtjes voor ogen roept (296). Een andere gevelversiering uit die periode (1900-1904) waarop de van Eyck’s gevierd worden, zien we op de buitenmuur van het Gents Museum voor Schone Kunsten. Deze geschilderde fries door Jan Delvin stelt de geschiedenis van de kunst voor. Op een fragment zien we de onthulling van het Lam Gods, dat moeizaam geopend wordt door een leerling (mogelijks Rogier Van der Weyden), wat direkt verwijst naar het verlies van de verkochte luiken (297). De kartoens van deze fries worden bewaard in de Gentse Koninklijke Academie voor Schone Kunsten (vriendelijke mededeling van E. Van Muylem).

1900-1902. De Parijse uitgave Album Photographique Universelle wijdt een nummer aan het Lam Gods (vriendelijke mededeling F. Van Bost).

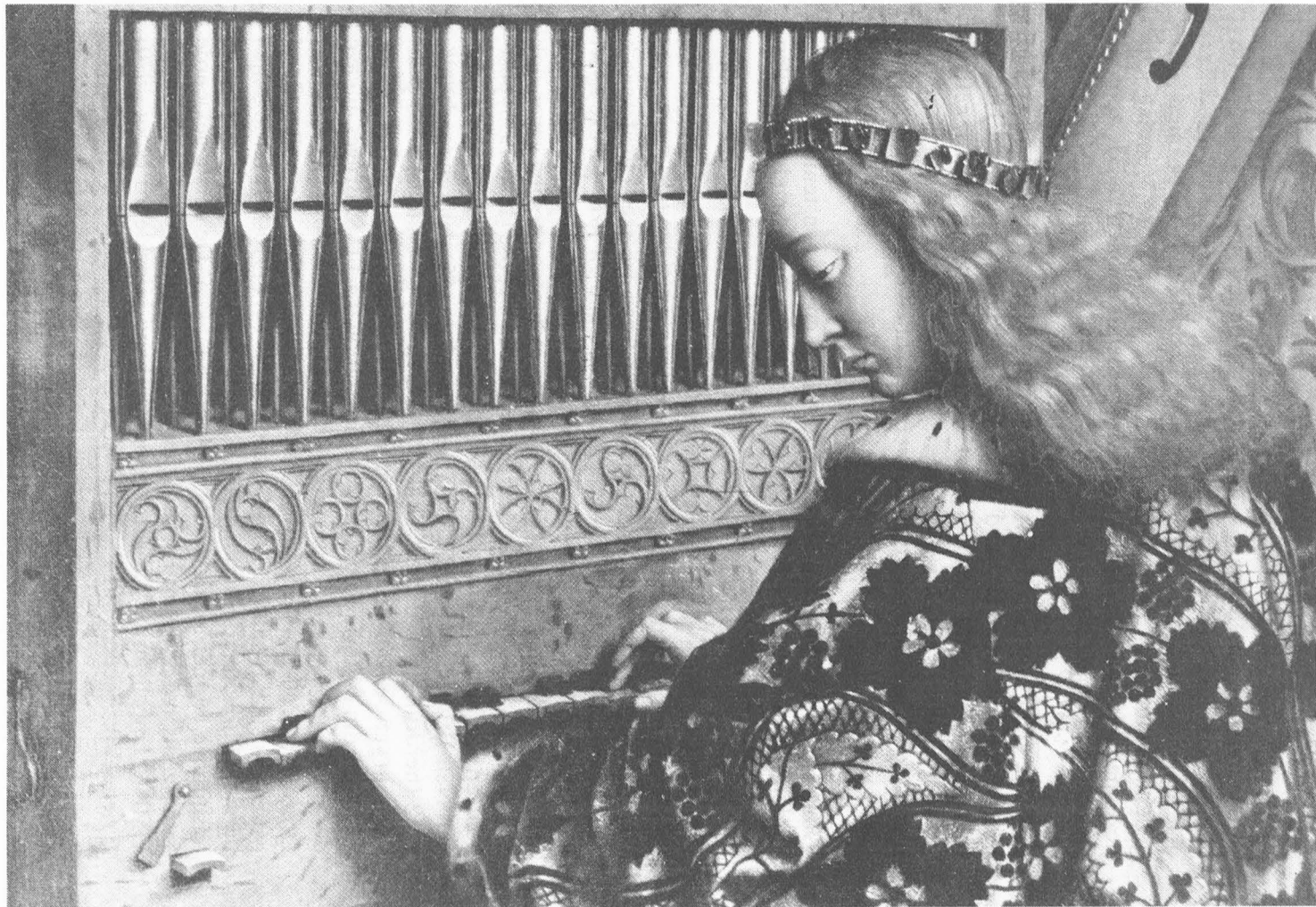
1902, Juni 15 - september 15. De Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België leent voor de Brugse expositie van Vlaamse primitieven de panelen van Adam en Eva uit. In de briefwisseling rond 1900 weigert de Gentse kerkfabriek de middenpanelen uit te lenen voor deze expositie. Ter gelegenheid van deze grootscheepse tentoonstelling sloeg men een gedenkpenning met als beeldenaar Jan van Eyck en Hans Memling. Op deze medaille van Edouard Dryepondt werden de namen van de voorgestelden verwisseld (298).

1903. Te Gent wou men Hubert van Eyck zijn rechtmatige plaats naast Jan terug laten innemen. Er werd voorgesteld om de grafsteen van Hubert terug te plaatsen in de Vytkapel gevat in een bronzen omlijsting, die geflankeerd werd door 2 allegorische figuren; dit alles tegen een zwart-marmeren muurbekleding. Spijtig werd dit ontwerp van Julien Dillens niet uitgevoerd (299).

1905. Het Gents Museum voor Schone Kunsten wil een tentoonstelling wijden aan van Eyck, doch de kerkfabriek weigert om de 4 middenpanelen uit te lenen, waardoor deze expositie niet doorgaat.

1906-1914. A. Sugg geeft als postkaart nr. 318 een zicht van het Lam Gods uit (300). Op de postkaart met een zicht op het Lam Gods door De Graeve Gand uitgegeven door Star (nr. 5B)(1908) lezen we reeds achteraan : "Exposition Universelle & Internationale de Gand en 1913". Deze kaart werd uitgegeven ter vervanging van deze der gesloopte oude St.-Michielsbrug. Waarschijnlijk met het oog op de Wereldtentoonstelling gaven ook particulieren zoals Waen Lienders Editeur Gand Déposé (1908-1910) postkaarten van het Lam Gods uit. De vroegste postkaarten uitgegeven door Ed. Nels Bruxelles van het Lam Gods (Serie 3, nr. 55) dateren rond 1908-1912 (herdruk : Nels-Ernest Thill 1920-1925). Zij gaven tevens een postkaart uit van de Antwerpse kopie (nr. 334, 1910-1920), gefotografeerd door LL (Neurdin & Levie Reunir). Voor de Edition d'art L.S. Bruges uitgave der postkaarten van het Lam Gods gebruikte men de foto van Hoffman Dresden (14260-75A) (ca. 1910). Ook G. Hamachen Edit. Bruxelles-Gand gaf een postkaart van het Lam Gods uit (6 bis 14) (1910-1914). Mogelijks door de Wereldtentoonstelling gaf Le Soir op het einde van 1913 een Kerstmisuitgave uit met foto's van de Berlijnse zijluiken. De eerste gekleurde foto's zoals van Seemans Farbendrucke Leipzig gedrukt door Fr. Richter, GMBH Leipzig nr. 7025 werden met de hand bijgekleurd (voor 1920) (vriendelijke mededeling F. Van Bost).

1913. Met het oog op de Gentse Wereldtentoonstelling liet men een herdenkingsmonument vóór de kathedraal oprichten. Het architectonisch

Detail uit het rechter zijpaneel "De musicerende Engelen".

plan van dit van Eyck-standbeeld is van Valentin Vaerwyck, terwijl de bronzen groep met de wapenschilden in email van de hand zijn van Geo Verbanck (301), die voor de portretten zich liet inspireren op de vermeende zelfportretten van het Lam Gods. Ter gelegenheid van de inhuldiging maakte Jules Jourdain een plaquette met als beeldenaar het Gents van Eyck-monument. Er werd ook een plan opgemaakt - naast de academische zitting - om een oorkondenboek te maken met alle bekende gegevens in verband met de van Eyck's te Gent. Door de oorlog is dit nooit verwezenlijkt, doch werden alleen de bijdragen voor dit werk van Victor Van Der Haeghen wel gepubliceerd (noten 120, 185, 194).

1914 (vóór). Voor de opnamen van het "Photographische Gesellschaft" van Berlijn demonteerde men de centrale panelen (302).

1914, september. Bij de aanvang van de eerste wereldoorlog maakte de kunstsmid Karel Coppejans 2 grote kisten, waarin de panelen van het Lam Gods werden gestoken. Het aanbiddings- en het God-de-Almachtigepaneel werden verborgen tussen een dubbele muur in het huis van Ivo De Vreese in de Lange Steenstraat te Gent, terwijl het Madonna- en het Johannespaneel verborgen werden achter een preekstoel (langs de zijde van de Geldmunt) in de Gentse Augustijnerkerk (noot 302). Ir. A. Geernaert deelde me vriendelijk mee dat deze kratten door de smid Karel en de schilder Frans Coppejans vervoerd werden op een stootkar gecamoufleerd door brandhout dat er bovenop lag.

1916, zomer. De panelen in het huis De Vreese werden uit de kist gehaald om ze te conserveren (noot 6b). Waarschijnlijk werden deze panelen toen overgebracht naar de Gentse Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. De familieleden van De Vreese deelden mij mee dat de Duitse bezetters het huis wilden laten slopen, mogelijks hadden ze lont geroken.

1918, februari 4. De panelen in de Academie werden in andere kratten gestoken (noot 6b). Hetzelfde jaar nog werden ze terug in de Vytkapel geplaatst, samen met de panelen uit de Augustijnerkerk.

1920. Na het Verdrag van Versailles moest Duitsland als schadevergoeding aan het Vlaamse patrimonium, zoals voor de vernieling in de Leuvense universiteitsbibliotheek en de verwoesting der hallen van Ieper (art. 247), de panelen te Berlijn aan de Belgische Staat geven. Op 3 juli kwamen deze 6 panelen toe te Brussel. Deze panelen werden samen met de Brusselse en de Gentse geëxposeerd in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België te Brussel van 15 augustus tot 27 september. Op 29 september wordt het volledige retabel overgebracht naar de Gentse kathedraal, waar het

provisoir wordt opgesteld in de bisschoppelijke kapel. Op 6 november wordt het eindelijk terug op het altaar van de Vytkapel geplaatst.

1921, augustus 20. Er wordt een overeenkomst gesloten tussen de Gentse kerfabriek en de Minister van Onderwijs, waarbij wettelijk bepaald wordt dat de kerfabriek het Lam Gods met alle middelen zal behoeden. In hetzelfde jaar vraagt de conservator van het Musée du Jeu de Paume te Parijs om het retabel te mogen ontlenen voor een tentoonstelling, wat hem geweigerd wordt.

1922-1923. Van Puyvelde (noot 290) en Aerts (303) merken op dat de Berlijnse panelen veel beter geconserveerd zijn gebleven dan de 4 middenpanelen, die steeds te Gent hebben vertoefd.

1923, mei 10-juli 10. De Adam- en Evapanelen worden tentoongesteld in het Musée du Jeu de Paume te Parijs. Op 28 juli worden deze luiken opnieuw toegevoegd aan het retabel (304).

1927. De eerste doorlichtingsopnamen van het altaarstuk werden genomen door experts van "The Fogg Art Museum" te Cambridge (Mass.) (305).

1930, juli 20-24. Ter gelegenheid van het eeuwfeest der Belgische natie gaf men een openluchtvoorstelling van het Lam Godsspel.

1930 (omstreeks). In die periode krijgen de postkaarten van het Lam Gods zoals vele postkaarten een bruin kleurtje; de gekleurde zijn met de hand bijgekleurd (vb. Eliorromia Z. Zacchetti-Milano, nr. 1563). Edmond Sacré, rue de la calandre 1 Gand, gaf een fotoserie over het Lam Gods uit (vriendelijke mededeling F. van Bost).

1932. Ter gelegenheid van het eeuwfeest gaf men een ceremonie.

NOTEN

296. *F. Van Tyghem*, De Vlaamse kaai te Gent, in : *Gentse Bijdragen tot de Kunstgeschiedenis*, XXIII, 1973-5, blz. 281-302, 296, ill. 13.
297. *O. Roelandts*, Les peintres belges décedés depuis 1930, in : *Académie royale de Belgique, Classe des Beaux-Arts, Mémoires in 8°*, Brussel 1937, blz. 96-97; *G. Hulin de Loo*, Catalogue du Musée des Beaux-Arts, Gent 1909, blz. 11; *Anoniem*, Catalogus van het Museum van Schoone Kunsten, II, Moderne meesters, Gent 1932, blz. 12.
298. *G. Hulin de Loo*, noot 152r; *W. Martin*, noot 80c; *K. Van De Woestijne*, De Vlaamsche primitieven, Uitg. De seizoenen nr. 8, Antwerpen 1943. *Dhanens*, noot 254.

299. *Hommage international aux frères Hubert et Jean Van Eyck*, 1913, blz. 5.
 300. *F. Van Bost*. Postkaarten uitgegeven door Sugg, in : *De draecke*, jg. 1, blz. 8, nr. 3.
 301. *K. Haerens*, Standbeelden van Gent, Gent 1977, blz. 37-8.
 302. *G. Van Den Gheyn*. *L'Agneau Mystique sous l'occupation allemande à Gand*, in : *Annales de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand*, XV, nr. 3, 1919, blz. 129, 140.
 303. *L. Aerts*. Voor de moeder Gods in 't Gentse Altaar, Peer 1923.
 304. *E. Verlat*, *La peinture ancienne à l'exposition à Paris (1923)*, Brussel-Parijs 1924, blz. 25, nr. 2, ill. 2, 3.
 305. *A. Burroughs*, *Art criticism from a laboratory*, Boston 1938, blz. viii noot 2, 180-193, ill. 81, 84, 85-87.

Rudy VAN ELSLANDE
 ('t Vervolgt)

WAT EEN PAAR GETALLEN ONS VERTELLEN OF

Hoe wij de Mule Jenny enkele geheimpjes ontfutselen !

De meeste van onze lezers zullen onze Mule Jenny reeds gezien hebben of ze zullen er reeds over gelezen hebben. Het zou deze fameuze spinmolen zijn, die door Lieven Bauwens vanuit Engeland naar het Europese vasteland werd gesmokkeld in 1798, waardoor hij te Gent de grondslag legde voor een bloeiende katoenindustrie.

In 1980 verscheen een mooie brochure "De Mule Jenny" van de hand van R. De Herdt. Op blz. 11 lezen we : "... De twee cijfers die op de eikehouten stoel terug te vinden zijn nl. 17 en 33 geven vooralsnog geen duidelijke aanwijzing..."

Op het eerste gezicht zou men kunnen denken, dat dit de 33ste Mule Jenny was uit een grote bestelling van spinmolens en dat deze zelfde machine als 17de in de rij in een bepaald atelier stond opgesteld. Daar deze twee getallen echter tot eenzelfde rekenkundige reeks van getallen behoren krijgen deze getallen een geheel andere betekenis. Wanneer iemand mij de opdracht zou geven spijkers op een exact gelijke afstand van elkaar op een houten lat te spijkeren zonder dat ik over enig meettoestel beschik (ook geen lintmeter), dan zou ik dat perfect kunnen uitvoeren op voorwaarde, dat het *aantal* spijkers mag gekozen worden uit de volgende rekenkundige reeks ; 2, 3, 5, 9, 17, 33, 65, 129, enz. (ieder volgend getal is het dubbel van het voorgaande, min één). Ik zou beginnen met aan de twee uiteinden van